

DAĞLIK KARABAĞ SORUNU KAPSAMINDA AZERBAYCAN-ERMENİSTAN SAVAŞININ MUHTEMEL SONUÇLARI

” Azerbaycan ve Ermenistan arasında neredeyse iki devletin de SSCB’den bağımsızlığını kazandıkları zamandan yani 30 yıldan fazla devam eden bu durumdan kurtulmaları için yeni bir yol haritası izlenmeli. Bunun için derhal ön şartsız olarak Ermenistan Dağlık Karabağ’ı gerçek sahiplerine iade etmeli. Uluslararası Hukuka göre davranmak her iki ülkenin çıkarına olacak.“

Dağlık Karabağ veya Yukarı Karabağ meselesi, iki ülke arasındaki çatışmanın temel nedeni. Kimi araştırmacılar çatışmayı 1987-1994 dönemine götürse de aslında çatışmanın tarihi arka planı 19. yüzyılın başlarına dayanıyor. Çarlık Rusya’sı 1800’lerin başında bölgede iskan politikaları uygulamaya başladığında Karabağ’daki Ermeni nüfusu (1823’te) yüzde 22 iken Azerbaycan Türkleri ise bölgedeki nüfusun yüzde 78’ini oluşturuyordu. Ardından birer yıl arayla İran-Rusya arasında imzalanan Türkmençay Antlaşması ve Osmanlı-Rusya arasında imzalanan Edirne Antlaşması ile bölgenin nüfusu değişmeye başladı. Rusya’nın izlediği iskan politikaları sonuçlarını verdi. Ermeniler öz Türk yurdu olan Karabağ’da çoğunluk pozisyonuna geldiler. Rusya’nın bu stratejileri yakın geçmişte ve hatta günümüzde birçok bölgede kullandı ve kullanmaya da devam ediyor.

ASKERİ VE SİYASİ STRATEJİLER GELİŞTİRİLMELİ

Azerbaycan ile Ermenistan arasında 1994’e kadar Karabağ’da bir savaş vardı. Bu savaş 1994’te, Rusya Federasyonu’nun bütün gücüyle Ermenistan yanında savaşa örtülü bir şekilde dahil olması ve İran’ın ise gizli olarak Ermenistan’a silah, askeri teçhizat ve gıda malzemesi ile büyük miktarda parasal ve lojistik destek sağlamasıyla Ermenistan’ın

PROF. DR. UĞUR ÖZGÖKER

İstanbul Arel Üniversitesi
İngilizce Uluslararası İlişkiler
Bölümü ve Millî Savunma
Üniversitesi Kara Harp
Enstitüsü Öğretim Üyesi. Kıbrıs
Amerikan Üniversitesi Müttevelli
Heyet Üyesi.
Uluslararası Diplomatlar Birliği
Başkan Yardımcısı ve Türk-
Kuzey Kıbrıs Türk Ticaret Odası
Yönetim Kurulu Başkanı.

kesin zaferiyle sonuçlandı ve ateşkes imzalandı. O tarihten beri barış, çeşitli ortamlarda müzakere edildi. Fakat herhangi bir silahlı çatışmanın taraflarından biri ezici bir askeri zafer kazandığı zaman, müzakere masasına oturduğunda taviz vermek istemiyor.

Bu konunun kangren olmasının nedeni, Ermenistan’ın masada hiç taviz vermemesiydi. Dağlık Karabağ sorununu ikiye ayırmak lazım. İlki, Karabağ’ın kendisi yani 150 bin Ermeni’nin yaşadığı ve nüfusun yüzde 75’inin Ermeni olduğu bölgenin özerkliği meselesi. İkincisi de Karabağ’ın etrafında çoğunluğu Azerbaycanlı olan Ermeni işgal altındaki toprakların statüsü. Bu ayırımı göre sorunun nihai ve kalıcı bir şekilde çözümü için “Askeri ve Siyasi Stratejiler” geliştirilmeli.

Ermeniler masada asla tavize yanaşmıyorlar. “Karabağ’ı Ermenistan’a vereceksiniz, bir de Karabağ’la Ermenistan arasında kalan Kelbecer ve Laçın bölgelerini Ermenistan’a devrederseniz diğer işgal ettiğim beş bölgeyi Azerbaycan’a geri iade ederim” diyordu. Bu önerinin Azerbaycan tarafından kabul edilmesi mümkün değildi. Bu, Azerbaycan için mutlak hezimet ve Sevr Anlaşması benzeri bir olguydu. Ermenistan’ın bu uzlaşmaz ve dayatmacı tutumu, Bakü tarafında askeri çözüm dışında diplomasi dahil başka bir çözümün mümkün olamayacağı algısını oluşturdu. Şimdiki silahlı çatışmaların birinci nedeni bu.

İkincisi ise, Azerbaycan’ın hızla ekonomik olarak kalkınması, zenginleşmesi ve ordusunu modernize etmesi. Azerbaycan son 15 yıldır petrol ve doğalgazdan büyük gelir elde ediyor. Bakü bu gelirlerin bir

kısmını askeri alana ve teknolojiye yatırdı ve ordusunu TSK'nın da eğitim desteği ile modernize ederek, ileri muharebe kabiliyeti sağladı. 1992-94 döneminden çok daha fazla güçlü ve etkili bir ordu ve savunma sistemi kurdu. Buna karşılık Ermenistan'ın ise 2,5 milyon civarında görece çok az bir nüfusu var ve ekonomik olarak çok zayıf. Ülkenin neredeyse bütün ekonomisi başta ABD, Fransa ve Rusya' da yaşayan Ermenilerin oluşturduğu diasporadan gelen yardım ve yatırımlarla dönüyor. Ekonomik kaynak yetersizliği ve genel fakirlik nedeniyle Ermenistan ordusuna yatırım yapamadı ve savunma harcamalarına kaynak tahsis edemedi. Ermenistan silahlı kuvvetleri muharebe gücünü kaybetti.

Azerbaycan ve Türkiye başta olmak üzere dünya kamuoyu Ermenistan'ın uluslararası hukuka aykırı davranış ve tacizlerine son vermesini istiyor. Rusya da arabulucu görevini üstlendi. Kremlin Sözcüsü ve Rusya Dış İlişkiler yetkilileri her iki tarafla da görüşü. Ancak şu ana kadar ciddi bir netice alınmadı. Rusya birçok kez sözde ve görünüşte iyi niyetli (!) girişimlerde bulunmuş ve sonuç alamadı. Ermenistan için Rusya sadece baş müttefik ve partner değil onların devlet olarak varlıklarının garantörüdür aslında. Rusya desteğini çektiğinde veya çekmek zorunda kaldığında Ermenistan diye bağımsız ve egemen bir devlet kalmaz, İran, Rusya ya da Azerbaycan'a bağlı yarı bağımsız ya da özerk bir devletçik kalır. Ermenistan bunun farkında ve Rusya ile ilişkisinin kendi bekası için olmazsa olmaz olduğunun bilincinde olarak bu çıkmazdan çıkış yolları arıyor. ABD, Fransa ve AB ile yürüttüğü diplomasi faaliyetlerine diğer dönemlere göre çok daha fazla önem veriyor.

YENİ BİR YOL HARİTASI İZLENMELİ

Azerbaycan ve Ermenistan arasında neredeyse iki devletin de SSCB'den bağımsızlığını kazandıkları zamandan yani 30 yıldan fazla devam eden bu durumdan kurtulmaları için yeni bir yol haritası izlenmeli. Bunun için derhal ön şartsız

olarak Ermenistan Dağlık Karabağı gerçek sahiplerine iade etmeli. Uluslararası Hukuka göre davranmak her iki ülkenin çıkarına olacak. Ayrıca; tüm bunlar olurken İran'ın ses-

sizliği de boş değil. İran hali hazırda Ermenistan'a en büyük desteği veren ülke. Ülkede yaşayan 32 milyon Azerbaycan Türkü'nün Azerbaycan ile sınır komşusu olmasını asla is-

temiyor. Fransa'nın tutumu ilk günden beri açık bir şekilde Ermenistan lehineydi ve tarihte de hep öyle oldu. Bütün bu hususları göz önünde bulundurmalıyız. ABD ve İsrail ise bölgede olanları sessizce izliyorlar. Aslında İsrail el altından kendi stratejik menfaatleri gereği Azerbaycan ve Türkiye'yi destekliyor, Azerbaycan'a da silah satıyor. ABD ise tarafsız görünmekle birlikte Ermenistan'ın arkasında ezeli ve ebedi düşmanları Rusya ve İran olduğu için Azerbaycan'a sempati beslemekte fakat daha ileri bir desteği şu anda sağlayamıyor. Çok yakın gelecekte sorun kökten çözülecek gibi görünüyor. Masa başında diplomasi ile 25 senedir çözülemeyen sorun harp meydanında çözülecek. Dağlık Karabağ ve çevresindeki yedi rayon, hukuksal olarak Azerbaycan topraklarına dahil. Bölgede Ermeni milisler faaliyet göstermektedir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) bünyesinde ABD, Rusya Federasyonu ve Fransa'dan oluşan MİNSK Grubu arabuluculuğu ile yıllardır süren müzakerelerden bir sonuç alınmadı. İki ülke yöne-

timi de zaman zaman çözüm için yeterince çaba sarf etmemekle ve çözümsüzlüğü iktidarda kalmak için bir araç olarak kullandıkları gerekçesiyle suçlanıyor. 1994 yılından günümüze kadar pek çok kez sınır çatışması meydana geldi. Sınır çatışmalarında, iki taraf da sık sık birbirini ilk ateşi açan taraf olmakla suçluyor.

ERMENİSTAN, BM KARARINA UYMUYOR

2008 yılında Birleşmiş Milletler, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü

onaylayan ve Ermeni güçlerin işgal ettiği topraklardan derhal çıkmasını isteyen bir karar aldı. 100 devletin katılmadığı oylamada karar, 39 oya karşı 7 oy (ABD, Angola, Ermenistan, Fransa, Hindistan, Rusya ve Vanuatu) ile alındı. Ne var ki, Ermenistan bu karara uymuyor, Dağlık Karabağ ve çevresindeki topraklarda askeri kuvvet bulundurmayı ve işgali sürdürüyor. Azerbaycan topraklarının yaklaşık yüzde 20'si halen Ermeni silahlı kuvvetlerinin işgali altında. Harekete geçen Azerbaycan askeri güçleri; Fizuli, Garhanbeyli, Kervend, Garadiz, Kendi, Yukarı Abdurhanmalı, Cebrayıl rayonunun Böyük Mercanlı ve Nüzgar köylerinin tamamını Ermeni işgalinden temizledi. İnşallah, kardeş ülke Azerbaycan Türkiye'nin de verdiği destekle Ermeni işgali altında olan diğer tüm bölgelerini de kısa sürede Ermeni işgalinden tamamen kurtaracak. Bundan sonra atılması gereken adım da Türkiye, Azerbaycan ve KKTC'nin 1 millet 3 kardeş devlet olarak Turan ülküsünün ilk adımı olarak konfederasyon çatısı altında birleşmeleri olmalı.